

P E R S P E C T I V E

Introduktion: Kristian Zahrtmann – Queer, kunst og lidenskab

5 artikler om Kristian Zahrtmann (1843-1917) som queer kunstner.

Resumé

Redaktion: Rasmus Kjærboe, Ribe Kunstmuseum.

Artikel

Den danske kunstner Kristian Zahrtmann underviste hundredvis af væsentlige kunstnere fra Norden, var medstifter af Den frie Udstilling i København og fik succes med et tidssvarende bud på historiemaleriet som genre. Hans malerier af den uheldige kongedatter Leonora Christina er stadig populære og har formet generationers forståelse af Danmarkshistorien. Men det er hans vedholdende og modige indsats som queer kunstner, der i dag er grunden til at se Zahrtmann som et fyrtårn i international kunsthistorie.

Midt mellem genre- og historiemalerier samt farverige skildringer fra fattige egne i Italien, fremmalede Zahrtmann sit eget queer univers. I billede på billede gav hans sit personlige bud på en verden, hvor mænd kan begæres af andre mænd, og hvor stolte og stærke kvinder hyldes for at gå imod normer for udseende, opførsel og handling. Gennem hentydninger og antydninger, parodi og humor - og til tider endda direkte tale - arbejdede Zahrtmann på at skabe et queer mulighedsrum gennem sin kunst.

Zahrtmanns unikke projekt fandt sted på en tid, hvor homoseksuel praksis var strafbart, og hvor normafvigelse var genstand for medicinske diagnoser. Han både anvendte og satsede sin betydelige prestige, når han fra omkring år 1900 udstillede erotiske mandebilleder og værker, der aktivt og parodisk undergravede kønsnormer. Siden blev indsatsen glemt - hvis ikke aktivt undertrykt - men i dag kan vi revurdere, udgrave og se, at Zahrtmann med personligt mod og kunstnerisk konsekvens står som en ener i dansk kunsthistorie. Også internationalt er han en af de få, der tidligt turde male med queer fortegn, og som tilmed lykkedes med det - og lykkedes stort.

Nærværende samling af forskningsartikler ser på de mange queer aspekter ved Kristian Zahrtmanns kunst og liv. De placerer ham som en væsentlig kunstner, der gjorde et pionerarbejde af internationalt format. Det er en forpligtelse for kunsthistorisk forskning at fortolke, bearbejde og gøre fortidens kunst relevant, eksempelvis ved at forbinde denne til nutidige bekymringer. Som det kan ses i de fire nye artikler samt ene genudgivelse, er Zahrtmanns værk mere vedkommende end nogensinde. Hans kunst præsenterer en stadig gyldig udvidelse af et queer mulighedsrum, og det nuancerer forståelsen af, hvad det vil sige at være og leve queer i dag og dengang. Forhold, bekymringer og glæder, vi måske troede meget nutidige, viser sig ikke at være så nye endda.

Artikler

I den indledende artikel sætter [Rasmus Kjærboe](#) Zahrtmanns kunst i forbindelse med queer-teori og analyserer, hvordan kunstneren både konkret og i overført betydning arbejder på at skabe rum til sig selv, sit begær og identitet. [Michael Hatt](#) går i dybden med, hvordan Zahrtmann, midt under de største forfølgelser af homoseksuelle i Danmarkshistorien, henter inspiration fra Sokrates og antikken til at male sig frem til en homoseksuel etik. [Rikke Zinck Jensen](#) forklarer Zahrtmanns mangeårige fascination af stærke, tragiske og anderledes kvindetyper som en udfordring til faste kategorier - i Zahrtmanns kunst er køn noget der gøres og opføres som på teatret. [Patrik Steorn](#) sætter fascinationen for nøgne mænd i forbindelse med en række nordiske kunstnere og ændrede samfundsforhold omkring år 1900. I en genudgivelse med efterskrift af [Morten Steen Hansens](#) banebrydende artikel fra 1995 kontekstualiseres maleren og hans historiemalerier i relation til homoseksualitet og udfordring af normer: Zahrtmann forsøger at aktualisere og forny den kunstneriske tradition inden for dens egne rammer, og på hans ældre dage sker dette i stigende grad som en udfordring af regler for seksualitet, kønsroller og adfærd.

Det er med dette første gang, onlinetidsskriftet *Perspective* udgiver en artikelsamling. Forskning med international relevans bør gøres internationalt tilgængelig. Af samme årsag er det en stor glæde at have afsæet i en stærk Open Access platform. Tak til redaktionen på Statens Museum for Kunst.

Artikelsamlingen udkommer i forbindelse med udstillingen *Kristian Zahrtmann. Queer, kunst og lidenskab*, der afholdes på Ribe Kunstmuseum, Fuglsang Kunstmuseum og Den Hirschsprungske Samling i 2019-20.

Tak

Tak for støtte fra Kulturministeriets Forskningspulje, der har hjulpet forskningen og forskningsworkshops på vej. Tak til de mange fonde, der har støttet udstillingen og udgivelse af forskningen: 15. Juni Fonden, Arne V. Schleschs Fond, Augustinus Fonden, Beckett-Fonden, Bestles Fond, Bikubenfonden, Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond, Knud Højgaards Fond, Lemvigh-Müller Fonden og William Demant Fonden (tidl. Oticon Fonden).

Tak til museer, biblioteker og arkiver, der har assisteret med billedmateriale, herunder Bruun Rasmussen Kunstauktioner, der har hjulpet med at opspore ejere og gratis stillet fotografier til rådighed. Endelig en stor tak til forfatterne af de enkelte artikler, der har lagt mange timer og hjerteblood i at bringe en gammel, queer kunstner til ære og værdighed.

Rasmus Kjærboe, Ribe Kunstmuseum og Aarhus Universitet

Dagmar Warming, Ribe Kunstmuseum

Noter

Om forfatteren

Rasmus Kjærboe

Rasmus Kjærboe (f. 1979) er postdoc ved Aarhus Universitet og museumsinspektør på Ribe Kunstmuseum. Han har skrevet ph.d. om Ordrupgaard og samlingsmuseer (2016) og udgivet artikler om skulptur, dansk modernisme, monumenter og kunstteori. Han er næstformand i Dansk Kunsthistoriker Forening og har arrangeret en række internationale konferencer. Han er medredaktør på antologien *Terræn: Veje ind i samtidskunsten* (2019) og siden 2011 redaktør på *Kunsthistorisk Bogliste*. Han har senest kurateret den forskningsbaserede udstilling *Kristian Zahrtmann: Queer, kunst og lidenskab*.

- Rkj@arthistory.dk